

ANTRAŠTINIŲ ŽODŽIŲ REIKŠMIŲ PATEIKIMAS *BENDRINĖS LIETUVIŲ KALBOS ŽODYNE*

Santrauka

1. Pats pagrindinis *Bendrinės lietuvių kalbos žodyno* (toliau – BŽ) uždavinys, kaip ir daugelio žodynų, yra žodžių aiškinimas, leksinė semantinė sistema. Todėl žodyne ypatingas dėmesys skiriamas antraštinio žodžio ar žodžių junginio reikšmei (reikšmėms). Dėl šios priežasties dalis žodyno teksto buvo rašoma ir redaguojama ne pagal abėcėlę, o leksinėmis semantinėmis grupėmis. Tai leido sistemiškiau, nuosekliau apibrėžti panašius žodžius ar jų reikšmes.

2. BŽ reikšmių atspalviai žymimi ženklu | . Šiuo ženklu atskiriami ir kai kurie kiti dalykai – jis dedamas prieš sutrumpinimus *aukšt.* (aukštesnysis laipsnis), *aukšč.* (aukščiausiasis laipsnis), *įvr.* (įvardžiuotinė forma), *neig.* (veiksmažodis su neiginiu), *sng.* (sangražinė forma), *beasm.* (beasmenė vartosena). Atskirai paminėtinas perkeltinės vartosenos žymėjimas. Ji žymima po to paties ženklo | ir sutrumpinimo *prk.* Tačiau jei tai yra ne tiesiog perkeltinės vartosenos atvejis, bet jau susiformavusi reikšmė, ji ir žymima kaip reikšmė, bet sutrumpinimas *prk.* neberašomas. BŽ rengėjai laikosi nuomonės, kad jeigu jau susiformavo atskira reikšmė, nebėra svarbu, ar jos perkeltinumas dar labai jaučiamas, ar ne.

3. Visi reikšmių apibrėžtyse vartojami žodžiai, išskyrus asmenvardžius, žodyne yra iškelti ir aiškinami kaip antraštiniai. Todėl į žodyną teko įtraukti ir apibrėžti kai kuriuos retesnius ar specifiškesnius žodžius, kurie šiaip jau į žodyno antraštinę nebūtų patekę.

4. Reikšmes BŽ stengiamasi aiškinti tiksliai ir suprantamai, išvengti kai kuriuose kituose žodynuose pasitaikančių dviprasmiškumų, ydingų loginio rato apibrėžčių.

5. Dėl to paties aiškinimų tikslumo ir aiškumo BŽ atsisakyta lizdinio žodžių pateikimo būdo. Savo žodyninius straipsnius su reikšmių aiškinimu, gramatine informacija ir iliustraciniais vartosenos pavyzdžiais turi ir veiksmažodiniai bei būdvardiniai abstraktai, prieveiksmiai, deminutyvai.

6. Kai kurie anksčiau neteiktiniais ar vengtiniais laikyti žodžiai reabilituoti, dabar traktuojami kaip norminiai, todėl jie įtraukti į BŽ.

7. Aiškėja bendras polinkis, kad BŽ bus išskirta ir aprašyta daug daugiau reikšmių negu *Dabartinės lietuvių kalbos žodyne*.

ESMINIAI ŽODŽIAI: žodynas, bendrinė kalba, norminimas, *Bendrinės lietuvių kalbos žodynas*, reikšmė, apibrėžtis.

DANUTĖ LIUTKEVIČIENĖ

Lietuvių kalbos institutas

Petro Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius

danute.liutkeviciene@lki.lt